

## Vysokoškolské studium práv v Itálii

Zdeňka Králíčková\*

### ÚVODEM

Pokud se rozhodnete navštívit právnickou fakultu na největší a nejnámější univerzitě v Římě, velmi jednoduše ji najdete, neboť „*la Sapienza*“ tvoří tzv. campus a každý Říman, kterého se zeptáte na cestu, ví, že se nachází poblíž hlavního nádraží Termini. Jiná je však situace ve Florencii, neboť zdejší univerzita, resp. její fakulty, instituty, jednotlivé katedry a oddělení a knihovny, jsou umístěny na mnoha místech,

v různých budovách, krásných vilách, historicky cenných objektech, ovšem podivně značených. Nepochybně je to dáno i tím, že počátky studia na univerzitě ve Florencii sahají až do roku 1321, kdy existovaly pro stavitele jiné priority než výstavba univerzitního městečka. Jistou zvláštností je, že toto florentské centrum vzdělanosti je oficiálně nazýváno „univerzitou“ až od roku 1923. Dnes je Univerzita ve Florencii veřejnou institucí, jejíž autonomie je garantována Ústavou Italské republiky. Patří mezi nejvýznamnější v Itálii.

---

\* JUDr. Zdeňka Králíčková, Ph.D., Katedra občanského práva Právnické fakulty Masarykovy univerzity, Brno

## VYBRANÉ STATISTICKÉ ÚDAJE

Z hlediska počtu studentů je univerzita ve Florencii sedmou největší v zemi. V Toskánsku však počtem studentů předčí ostatní. Ročně se imatrikuluje 10 000 řádných studentů a asi 4 000 laureátů (absolventů) k pokračování v dalším studiu. Statistické údaje lze doplnit ještě o počet zaměstnanců. Na univerzitě přednáší 627 řádných profesorů a 750 tzv. mimořádných profesorů. Výzkumných a vědeckých pracovníků je zde 847 a technicko-administrativních 1700.

Univerzita se skládá z 11 fakult. Jedná se o zemědělskou fakultu, fakultu architektury, fakultu ekonomie, farmaceutickou fakultu, právníkou fakultu, fakultu politických věd, fakultu inženýrství (civilní, telekomunikací, elektrotechnickou, informatiky, mechaniky), fakultu literatury a filozofie, fakultu medicíny, fakultu společenských a výchovných věd (*della formazione* s katedrami psychologie, pedagogiky a sociálních studií) a o fakultu matematických, fyzikálních a přírodních věd.

## ŘÍZENÍ UNIVERZITY

V čele univerzity stojí Rektor. Dalšími orgány jsou Akademický senát (ve kterém jsou zastoupeni i studenti a Správní rada (*Consiglio di Amministrazione*)).

Mezi orgány jednotlivých fakult patří Rada (*Consiglio*), Komise (*Giunta*) a Děkan (*Preside*).

## STRUKTURA STUDIA

Dnes je vysokoškolské studium rozloženo do dvou stupňů.

V prvé řadě je třeba zmínit nižší stupeň studia, tj. „*Corsi di Diploma*“ neboli „*Diplomi Universitari*“, který je umožněn např. na fakultě medicíny a chirurgie a týká se pouze vybraných oborů (dietista, logoped, fyzioterapeut apod.). Zásadně trvá tři roky a je možné říci, že je obdobou našeho bakalářského studia.

Na všech fakultách však dominuje studium ve formě „*Corsi di Laurea*“, kterou je možné srovnávat s našim magisterským studiem. Tato forma studia se realizuje po dobu čtyř nebo pěti let.

Po ukončení studia tzv. *laureou* je možné studovat v dalších formách studia. Jedná se o „*Scuole di Specializzazione*“, o „*Corsi di Perfezionamento*“ a o doktorské výzkumné studium „*Dottorati di Ricerca*“. Trvají zpravidla další dva roky.

## REFORMA VYSOKOŠKOLSKÉHO STUDIA

Ve školním roce 2001/2002 ovšem bude struktura vysokoškolského studia odlišná, a to v důsledku po-

slední reformy v podobě vládního dekretu č. 509/1999. Jedná se však o určité provizorium, neboť senát Italské republiky se danou věcí bude ještě zabývat a konečná podoba univerzitního studia bude známa až později.

Studium podle uvedeného dekretu by mělo být rozloženo do dvou rovin a ukončené tzv. *laureou*. První úroveň je nazývána „*Laurea di I livello*“ a jedná se o studium tříleté (tzv. *laurea* obecná). Po absolvování tohoto studia může být pokračováno v rámci druhé úrovně s názvem „*Laurea di II livello*“. Jedná se o studium dvouleté završené tzv. „*laurea specialistica*“. Na obě dvě formy mohou pak dále navazovat již zmíněné „*Corsi di Perfezionamento*“. Zbylé dvě formy nádstavbového dvouletého studia, tedy „*Scuole di Specializzazione*“ a „*Dottorati di Ricerca*“, budou moci následovat pouze po „*Laurea di II livello*“.

Smyslem popisovaných změn je přiblížit univerzitní studia v Itálii evropským modelům. Základní změnou je zavedení *kreditního systému*, který by měl zohlednit nejen kvalitu (úspěšnost studenta u zkoušky), ale i kvantitu (počet seminářů, cvičení, praktik, zkoušek), tak, aby studenti plně využívali čas svých studií právě ke studiu. Průměrný počet povinných kreditů je stanoven na 60 ročně. To znamená, že pro dosažení tzv. „*laurea specialistica*“ (obdobu našeho diplomu po pětiletém magisterském studiu) je třeba 300 kreditů.

Získání jakýchkoli jasných a konkrétních informací k aplikaci reformy v praxi je nadlidským úkolem. Brožury typu „*Informace o studiu pro studenty*“ obsahují řadu informací týkajících se stávající organizace studia a zkoušek, je zde zařazen seznam kateder, přednášejících, doporučené literatury, pramenů práva apod. Za klad a velký přínos pro studenty je možné považovat přehled celé řady internetových adres apod. (např. knihoven ve Florencii a ve všech univerzitních městech). Avšak dopad reformy na studenty, kteří započaly svá studia např. vloni, se zdá nejistý. Brožury obsahují vesměs kouzelné sdělení: další informace na studijním oddělení. Samozřejmě, o reformě informují sdělovací prostředky. Národní list *Corriere della Sera* věnoval vzdělávání a reformě studia několikrát sobotní přílohu, která však byla zaměřena víceméně na úroveň vzdělanosti v Itálii a srovnání kvalit vysokoškolského studia v zemi se vzdělaností a strukturou studia v zemích EU, na tendence a perspektivy.

## ZÁPIS A IMATRIKULACE

Zápis na vysokou školu je umožněn studentovi, který ukončil středoškolská studia (*le scuole superiori*). Uchazeč o vysokoškolská studia je povinen vyplnit formulář, který je k dispozici na studijním oddělení jednotlivých fakult. Musí předložit doklad o předchozím studiu a průkaz totožnosti (za účelem vystavení průkazu studenta univerzity). Aby byl zapsán, musí předložit doklad o zaplacení zápisného (školného) na první rok studia. Na jednotlivých fakultách, event. oborech jsou stanoveny další předpoklady pro přijetí,

např. úspěšné absolvování různých testů nebo období našich „talentových zkoušek“. Obecně však lze říci, že na vysokých školách v Itálii neexistuje *numerus clausus*. Jistá omezení však jsou. Tím klíčovým je zápisné a školné. Významnou omezující roli hrají však i velmi vysoké životní náklady ve velkých univerzitních městech. O Itálii také nelze říci, že by byla tzv. sociálním státem jako např. Švédsko. Pro tzv. severské státy je typické to, že zde opravdu může studovat každý, neboť existuje systém velmi výhodných půjček pro studující s dlouhou dobou splatnosti, s možností odkladu první splátky apod.

### ŠKOLNÉ

Při zapsání do prvního a dalších ročníků je nutné předložit stvrzenku o zaplacení příslušných plateb (*tasse e contributy universitari*). Její výše je různá, pohybuje se kolem 2.500.000 lir (asi 2.500 DM). Výše však může být modifikována s ohledem na konkrétní rodinné a majetkové poměry uchazeče o studium či studenta. Handicapovaní studenti a studenti invalidní mají výrazné úlevy. Pro všechny studenty je pak určen velmi široký okruh různých stipendií.

### STUDIUM NA PRÁVNICKÉ FAKULTĚ

Již bylo řečeno, že v současnosti patří univerzita ve Florencii mezi nejvýznamnější v Itálii. Také zdejší právnická fakulta (*Facolta di Giurisprudenza*) má velmi zvučné jméno. Pro školní rok 1999/2000 zde bylo celkově zapsáno 6741 studentů, z toho do 1. ročníku 856 studentů. Je otázkou, zda se jedná o vysoký zájem o toto studium či nikoli. V Itálii je totiž, jak již bylo uvedeno, přístup na vysoké školy zásadně volný.

Na první stránce informační brožury týkající se studia na právnické fakultě je zdůrazněna široká škála možností uplatnění absolventů práv. Vedle forensních profesí, notářství a advokacie, mohou absolventi nastoupit kariéru ve veřejné správě (ministerstva, místní úřady), uplatnit se v soukromém sektoru, bankách, pojišťovnách apod. Zvláště je pak zmíněna možnost absolventů vyučovat právní a ekonomické obory (!) na středních školách (*scuola secondaria superiore*).

Co se týká vlastního studia práv, jedná se o obdobu našeho magisterského studia (již zmíněné „*corso di laurea*“) v délce čtyř let. Po reformě by mělo být studium pětileté.

V 1. ročníku je kladen důraz na instituty práva soukromého a instituty římského práva (soukromého). Aby bylo docíleno komplexního přehledu, studují se určité instituty (osoby, rodina, vlastnictví, závazky) paralelně, tj. jak z pohledu historického, tak současné právní úpravy. Přehled disciplín je doplněn ještě o historii práva římského (veřejné a politické institu-

ty) a o filozofii práva, dále pak o ústavní právo (parlament, vláda, prezident, ústavní soud a lidská práva, místní samospráva) a o politickou ekonomii (*economia politica*: mikroekonomie, makroekonomie).

V 2. ročníku je jako klíčové uvedeno právo obchodní (*diritto commerciale*: podnik, obchodní společnosti, konkurz, závazky, smlouvy), které spadá do práva soukromého a v rámci tohoto bloku je také konána zkouška. Jako související a doplňující předměty lze studovat a konat zkoušky z těchto dalších předmětů: právo průmyslové (*diritto industriale*), právo konkurzní a vyrovnací, právo podniku (*diritto dell'impresa*), právo plavby, bankovní právo, právo pojišťovací soukromé. Dalšími předměty uvedeného ročníku jsou pracovní právo (zahrnuje také právo sociálního zabezpečení, problematiku odborů) a mezinárodní právo (veřejné, v jehož rámci je tradičně studováno také mezinárodní právo soukromé a zkouška je společná).

Do 3. ročníku je zařazena historie italského práva (*storia del diritto italiano*, důraz je kladen na kodifikace italského práva) a právo trestní. Pro toho, kdo má zájem se věnovat právu trestnímu v praxi, jsou určeny předměty „penalistici“ jako vojenské právo trestní, kriminologie, soudní toxikologie (*tossicologia forense*) a soudní lékařství (*medicina legale*). Další významnou disciplínou je právo občanské. Její zařazení až do 3. ročníku umožňuje navázat na znalosti získané v 1. ročníku v rámci kurzu instituty práva soukromého a ve 2. ročníku v rámci práva obchodního. Studijní plán pak doplňuje ještě právo správní.

Ve 4. ročníku dominuje proces, civilní i trestní, včetně návštěv soudů. Je zařazeno také finanční právo a v jeho rámci jako další předměty jsou uvedeny právo daňové a poplatkové, právo státního rozpočtu atd. a finanční věda (*scienza delle Finanze*, vazby na politiku, sociologii a právo).

Studium je ukončeno tzv. *laureou*. Její součástí je zejména napsání a úspěšné obhájení závěrečné práce.

### ZÁVĚREM

Florence je kosmopolitní město. Vedle státní univerzity, o které pojednává tento příspěvek, se zde nachází celá řada jiných univerzit (New York University, Florida State University, California State University, Università di Parigi, Università di Tokyo), a hlavně Istituto Universitario Europeo s vynikající knihovnou (sbírky zákonů všech zemí EU, dokumentační středisko Rady Evropy). Ve Florencii přednáší celá řada významných profesorů z celého světa.

Státní univerzita však dominuje zdejšímu univerzitnímu světu, a to nejen počtem studentů, profesorů, rozpočtem atd., ale zejména svojí úrovní. Dokladem vynikající úrovně je i mobilita studentů, laureátů, doktorandů i profesorů v rámci evropských univerzit a univerzit USA, která je umožněna zejména díky bi-

laterálním smlouvám (jsou uzavřeny s 79 univerzitami ze 36 zemí). Univerzita je zapojena také do programů Socrates-Erasmus a Leonardo.

Co se týká studentů právnické fakulty, velmi cenné jsou přímé kontakty s fakultou de Droit de Paris I – Panthéon Sorbonne (po pětiletém studiu je zde možné získat titul v podobě tzv. laurea).

#### **ZDROJE A PRAMENY**

Studiare a Firenze 2000/2001

Guida 2000/2001:

- alla Facolta di Giurisprudenza

- all' Esame di Istituzioni di Diritto Privato, Diritto Pubblico (e Costituzionale)

Corriere Della Sera (13. 1. 2001): „Univerzita, la riforma parte con troppi handicap“

Italia Oggi (13. 1. 2001): „Riforma atenei, giudizi in alta lena“

Serio, M.: Note su „L'Universita e la Formazione dei Giudici“. Rivista di Diritto Civile, 2000, No. 4, str. 631-638.